

УДК 330.37

Н. Константюк

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Фінансування вищої освіти в усьому світі зазнало серйозних змін, особливо в останні десятиліття 20-го та першій декаді 21-го століття. В основному, ці зміни у фінансуванні є відповідями на всесвітній феномен витрат вищої освіти, які мають тенденцію до зростання та значно перевищують відповідні темпи зростання доступних доходів, особливо тих, які залежать від оподаткування. Наслідком у більшості країн світу був брак доходів, щоб вмістити зростаючі витрати на навчання і дослідження, оскільки збільшення доходів вимагає зростання студентів. Ці траєкторії є суперечними - дуже швидке зростання потреб у ресурсах і більш статичне або навіть непостійне отримання доходів від державних бюджетів - повинні, в свою чергу, знайти вирішення з обидвох сторін – як щодо видатків так і доходів. Зниження витрат до рівня доходів, а також деякі з так званих шляхів їх вирішення можуть чинити шкідливий вплив як на якість та пропускну здатність університетів і тим самим на ціль, практично у всіх країнах, щодо розширення участі вищої освіти в житті суспільства.

За останні роки спостерігається 6 тенденцій у фінансуванні вищої освіти, кожна з яких має економічні, політичні і соціальні причини та наслідки, які, в свою чергу, впливають на участь населення у вищій освіті та її доступність. Ці тенденції є різні як між країнами так і всередині кожної країни, формують контекст для фінансової економії у сфері вищої освіти, а також для нових політичних рішень, які варіюються як між країнами так і всередині країн та демонструють дуже схожі моделі. В загальному, цими тенденціями є:

1. Збільшення витрат на навчання одного студента.
2. Збільшення студентів.
3. Зростання наукоємної економіки і, як наслідок, додаткові очікування від вищої освіти, як основної рушійної сили економічного зростання та індивідуального добробуту.
4. Скорочення державних, або громадських доходів у підтримці їхньої частки в зростаючих витратах вищих навчальних закладів.
5. Зростання глобалізації (яка сприяє як збільшенню траєкторії вартості так і непостійності урядових доходів).
6. Зростання лібералізації економіки і в результаті децентралізації, передачі повноважень та приватизації державних і приватних систем та інститутів вищої освіти.

В умовах глобалізації економіки, багатство і влада все більш і більше переміщується від розташування природних ресурсів (за винятком нафти і газу) та виробництва товарів, до власності, заснованій на капіталі і знаннях, захищеними здійсненими контрактами, патентами, авторськими правами і ліцензійними угодами. Глобалізація безпосередньо проявляється у вищій освіті через розширення можливостей університетів щодо передачі знань через кордони в електронному вигляді і без особливого контролю чи регулювання з боку урядів держав. Нарешті, глобалізація має великий вплив на фінансування всіх державних установ, що утримуються за рахунок бюджетних коштів, включаючи вузи, що знаходить своє відображення в обмежених можливостях урядів щодо оподаткування, підкреслюючи необхідність збільшення обсягу основних не урядових доходів для безперервних потреб вищої освіти.